

18 Marzo, 2018

ART & CO PILAR PARCERISAS

45
CULTURA

18.03.2018

Una imatge històrica d'Eduardo Chillida, Pere Portabella, Carlos Saura i Joan Brossa
LEOPOLDO POMÉS / FUNDACIÓ VILA CASAS

Cinema i art

Pere Portabella ha estat una *rara avis* en el panorama del cinema contemporani, però també en l'àmbit de les arts visuals, al qual sempre ha estat vinculat. La seva proximitat per generació als artistes de la primera postguerra que enllacen amb el surrealisme d'abans de la Guerra Civil, especialment al grup de la revista *Dau al Set* amb Joan Brossa, Antoni Tàpies, Joan Ponç, Modest Cuixart, J.J. Tharrats i Arnau Puig, i la seva adhesió activa a la generació d'artistes conceptuals dels anys setanta, fan que sigui una figura a cavall d'aquestes dues poètiques. Precisament, la producció de *Viridiana* (1961) el connecta per una banda amb el surrealisme de Luis Buñuel, però per una altra banda el posa contra les cordes quan després d'obtenir la Palma d'Or a Canes l'*Osservatore Romano* clama des del Vaticà contra el govern espanyol per haver permès una "pel·lícula sacrílega" com aquesta. El govern força la dimissió del director general de Cinema i poc més tard la del ministre d'Informació i Turisme. Una campanya de desprestigi orquestrada des del Ministerio contra el film però també contra els productors anul·la tot rastre documental sobre el film, com si mai no hagués existit. A Portabella li quedaven dues opcions: o marxar a l'estranger o ser un exiliat en el propi país. Escollí aquesta segona opció i d'aquí neix el seu cinema, rebel, a la contra del règim, al marge de la indústria del cinema de l'època i, en conseqüència, des d'una posició política.

Cinema i política

Però quin tipus de cinema ha fet Portabella? Una exposició al Macba comissariada

Biografia Portabella

per Marcelo Expósito l'any 2001 parlava d'*Històries sense argument*, d'un cinema que, al contrari del cinema industrial, es nega a explicar històries, i és que Portabella s'adhereix a la crisi de la paraula que viu l'existencialisme de postguerra i que denuncien Albert Camus i Antonin Artaud, i que serà reemplaçada per la visualitat. Així com Adorno pronuncia que "No hi pot haver poesia després d'Auschwitz", tampoc sembla que n'hi pugui haver a l'Espanya de postguerra. I, certament, el primer film que dirigeix Portabella, *No compteu amb els dits*, és guiat per un poeta, Joan Brossa, vers la visualitat, adoptant el llenguatge publicitari com a *ready made* i emprant en aquest i altres films, com *Nocturn 29* i *Umbracle*, els amics com a actors, tot fusionant art i realitat. En aquest darrer, el músic Carles Santos, a qui li devem un gran homenatge pòstum, s'incorpora com a pianista i com a música a totes les pel·lícules de Portabella. Però la dictadura avançarà cap a una decadència que Portabella aprofitarà per fer del seu cinema un art polític, patent en els documentals sobre Miró, especialment a *Aidez l'Espagne-Miró 1937* (1969), que uneix imatges de la Guerra Civil amb els gravats de Miró de la sèrie *Bar-*

celona (1944). Diversos documentals l'apropen a un art polític, com *Advocats laboralistes* (1973), *El sopar* (1974) i, sobretot, *Informe general* (1976), crònica política d'un moment delicat de la transició, que rebla amb *Informe General II. El nou rapté d'Europa* (2015), quan s'albira la decadència d'un govern a l'Estat espanyol que sembla que pot deixar pas a noves idees polítiques.

Portabella s'exposa

A la Fundació Vila Casas, Pere Portabella ha desplegat visualment una possible versió de la seva biografia o de les seves memòries, ara que ha promès descriure-les. L'exposició *Pere Portabella. Cinema, art i política* ens recorda alguns fets inoblidables d'aquesta participació del cineasta a la resistència antifranquista. Són fets que formen part de la seva memòria personal, però que també és col·lectiva, com la Caputxinada (1966), l'Assemblea d'Intel·lectuals a Montserrat (1970) i el seu paper de moderador a l'Assemblea de Catalunya (1971-1977). Però una de les fotos de més impacte polític al nostre país és sens dubte l'arribada triomfal del president Tarradellas, una posada en escena que des de l'aterratge del president a l'aeroport del Prat i fins al balcó de la Generalitat va ser pensada com una seqüència cinematogràfica. L'exposició mostra fragments de les seves pel·lícules, però també els cartells, així com obres d'art del seu cercle més íntim d'amics: Tàpies, Ponç, Saura, Chillida i Joan Miró. Portabella sempre ha practicat un cinema de subversió de la mirada dins d'un temps cinematogràfic que ens permet parlar de l'especificitat del cinema com a llenguatge. *

P

Portabella s'adhereix a la crisi de la paraula que viu l'existencialisme de postguerra i que denuncien Albert Camus i Antonin Artaud, i que serà reemplaçada per la visualitat

Art